

ΚΕΡΚΥΡΑΪΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ · ΤΟΜΟΣ XXIII

Δ' ΠΑΝΙΟΝΙΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

ΤΟΜΟΣ Α'

ΧΡΟΝΙΚΟ — Ο ΣΟΛΩΜΟΣ ΚΑΙ Η
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΡΙΤΙΚΗ — ΑΝΑ-
ΚΟΙΝΩΣΕΙΣ ΙΣΤΟΡΙΚΟΤ ΚΑΙ ΑΡ-
ΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΤ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΤ

ΚΕΡΚΥΡΑ 1980

ΒΙΒΛΙΟΔΕΙΤΗΡΕΣ

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	Σελ. ε' — στ'
ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ	. ζ' — μζ'
Ο ΔΙΟΝΤΣΙΟΣ ΣΟΛΩΜΟΣ ΚΑΙ Η ΝΕΟΕΛΛΗΝΙ- ΚΗ ΚΡΙΤΙΚΗ (Συζήτηση Στρογγυλής Τράπεζας)	» μη' — ξθ'

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ: ΙΣΤΟΡΙΑ — ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑ

Γ. 'Α λ ι σ α ν δ ρ ά τ ο υ: 'Ανέκδοτα γράμματα του 'Ιωσήφ Μομφεράτου	Σελ. 1 — 23
Σ π. Γ α σ π α ρ ι ν ά τ ο υ: Διπλωματικές περιπέ- τειες της 'Επτανήσου Πολιτείας	» 24 — 37
'Ε λ λ η ς Γ ι ω τ ο π ο ύ λ ο υ - Σ ι σ ι λ ι ά ν ο υ: 'Η Κερκυραϊκή πρεσβεία του 1572 και ὁ ἀντί- κτυπος τῶν πολεμικῶν γεγονότων τῆς ἐποχῆς στὴν Κέρκυρα	» 38 — 46
Λ ο υ κ ί α ς Δ ρ ο ύ λ ι α: 'Η ἀνέκδοτη ἀλληλογραφία τοῦ Δημ. Μόστρα	» 47 — 53
Δ ι ο ν. Ζ α κ υ θ η ν ο ὺ: Latinitas nostra	» 54 — 73
Γ ε ω ρ γ. Ν. Κ ά ρ τ ε ρ: Παναγιώτης Σαμαρτζῆς	» 74 — 80
Π. Κ α λ λ ι γ ᾶ: Τοπογραφικά τῆς πόλης τῆς ἀρχαίας Κέρκυρας	» 81 — 88
'Ε λ έ ν η ς Κ ο ύ κ κ ο υ: Τὰ φιλελεύθερα κινήματα στὴν Εὐρώπῃ στὶς ἀρχὲς τοῦ 19ου αἰῶνα καὶ ἡ φιλελεύθερος ἀπόφαις τοῦ 'Ιωάν. Καποδίστρια	» 89 — 99
Α ί κ. Κ ο υ μ α ρ ι α ν ο ὺ: Θεόκλητος Φαρμακίδης πρὸς Κωνσταντῖνο 'Ασώπιο 1819 - 1832	» 100 — 194

Σ π ύ ρ ο υ Δ. Λ ο υ κ ά τ ο υ: Ἐκθέσεις Ἑλλήνων Προξένων στὰ Ἀγγλοκρατούμενα Ἑπτάνησα 1848 - 1849	Σελ. 195 — 206
Ἀ ν τ ω ν. Λ ι ά κ ο υ: Τὸ κίνημα τοῦ Γαριβάλδι καὶ τὰ Ἑπτάνησα	» 207 — 215
Γ ε ω ρ γ. Ν. Λ ε ο ν τ σ ί ν η: Τὸ ἀστικοαγροτικὸ κίνημα στὰ Κύθηρα καὶ ὁ καταστατικὸς χάρτης τῆς πολιτικῆς διοικήσεως τῶν χωρικῶν	» 216 — 242
Χ ρ ύ σ α ς Μ α λ τ έ ζ ο υ: Τὸ Ἀνδεγαυικὸ Ἀρχεῖο τῆς Νεαπόλεως καὶ τὸ Ἱστορικὸ Ἀρχεῖο τῆς Ζακύνθου	» 243 — 255
Π α ν α γ. Ν. Μ ο σ χ ο ν ᾱ: Ἡ Κεφαλονιά τὸ 16ο καὶ 17ο αἰῶνα σύμφωνα μὲ τὶς μαρτυρίαις τῶν ξένων περιηγητῶν	» 256 — 263
Ν. Γ. Μ ο σ χ ο ν ᾱ: Τὸ Ἱστορικὸ Ἀρχεῖο τῆς Κεφα- λονιάς	» 264 — 273
Ν. Γ. Μ ο σ χ ο ν ᾱ: Χειρόγραφος τοπογραφικὸς χάρ- της Λευκάδας καὶ Ἀμβρακικοῦ	» 274 — 279
Γ ε ω ρ γ. Ν. Μ ο σ χ ὀ π ο υ λ ο υ: Τὸ Ἀρχεῖο τοῦ Α. Τσιτσέλη	» 280 — 292
Γ ε ρ. Η. Π ε ν τ ὀ γ α λ ο υ: Γεώργιος Μόσχος	» 293 — 302
Γ ε ω ρ γ. Π λ ο υ μ ῖ δ η: Ἡ Ἱστορικὴ Σχολὴ τῆς Ἑπτανήσου καὶ ὁ Παναγ. Χιώτης	» 303 — 306
Γ. Scirò: Ἡ Κέρκυρα καταφύγιον Ἑπειρωτῶν δυνα- στῶν κατὰ τὸν ΙΔ' καὶ ΙΕ' αἰῶνα	» 307 — 314
F. Thiriet: Agriculteurs et Agriculture à Corfou	» 315 — 328
Κ. Ν. Τ ρ ι α ν τ α φ ὺ λ λ ο υ: Ἡ ἀποστολὴ τοῦ Κ. Κωστάκη εἰς τὰς Ἰονίους Νήσους (Φεβρουά- ριος — Μάρτιος 1864)	» 329 — 357
Γ ε ρ. Τ υ π ᾱ λ δ ο υ — Λ α σ κ α ρ ᾱ τ ο υ: Οἰκό- σημα Κερκυραϊκῶν Οἰκογενειῶν	» 358 — 382
Σ π. Χ α ρ ο κ ὀ π ο υ — Φ. Χ α ρ ο κ ὀ π ο υ: Ἀπὸ τὸ ἱατρικὸ καὶ κοινωνικὸ ἔργον τοῦ Καποδίστρια	» 383 — 389
Μ. Κ ε φ α λ λ η ν ο ὺ — Hattersley Smith Ἡ ταυτότητα τοῦ James Callander	» 390 — 394

Ἄ γ γ. Χ ω ρ έ μ η: Ἀρχαῖκὸ ἀέτωμα ἀπὸ τὸ Φιγαρέτο τῆς Κερκύρας	Σελ. 395 — 404
Ἰ ω ά ν. Δ. Ψ α ρ ά: Γιά μερικὲς ἄγνωστες πηγὲς τῆς ἐπτανησιακῆς ἱστορίας	» 405 — 416
Λ. Μ α ρ τ ί ν η: Ἀνέκδοτες ἐπιστολὲς τοῦ Δ. Μόστρα πρὸς τὸν Ἰωάν. Καποδίστρια	» 416 — 435

Ν. Γ. ΜΟΣΧΟΝΑΣ

ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟΣ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΧΑΡΤΗΣ ΛΕΥΚΑΔΑΣ
ΚΑΙ ΑΜΒΡΑΚΙΚΟΥ ΤΟΥ 18ου ΑΙΩΝΑ
ΣΤΗ ΜΑΡΚΙΑΝΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΕΝΕΤΙΑΣ

(Πρόδρομη ανακοίνωση)

Τὸ 1972 πραγματοποίησα μία σειρά ἀπὸ ἔρευνες στὰ Ἀρχεῖα καὶ τὴς Βιβλιοθήκες τῆς Βενετίας μὲ σκοπὸ τὴ μελέτη ζητημάτων τῆς ἱστορίας τοῦ Ἰονίου. Ἕνας ἀπὸ τοὺς στόχους τῶν ἐρευνῶν μου αὐτῶν ἦταν ἡ καταγραφή, ἐξέταση καὶ φωτογράφιση τῶν χειρογράφων καὶ ἐντύπων χαρτῶν καὶ σχεδιαγραμμάτων ποὺ ἀφοροῦν στὴν περιοχὴ τοῦ Ἰονίου. Ἀπὸ τὸ ὕλικο ποὺ συγκεντρώθηκε προσέρχεται ὁ χειρόγραφος τοπογραφικὸς χάρτης τῆς Λευκάδας καὶ τοῦ Ἀμβρακικοῦ, ποὺ ἀποτελεῖ ἀντικείμενο αὐτῆς τῆς ανακοίνωσης.

Ὁ χάρτης φυλάσσεται στὴ Μαρκιανὴ Βιβλιοθήκη (ms. it, cl. VI 492 (=10061), *Topografia dalmata e greca*, ἀριθ. 18). Εἶναι σχεδιασμένος μὲ μελάνι σὲ χαρτὶ διαστάσεων 125 X 75 ἐκ. ἀπὸ τὸν Girolamo Delanges τὸ 1757. Στὸ ἀριστερὸ μέρος τοῦ χάρτη ὑπάρχει ὁ τίτλος καὶ ὑπόμνημα ποὺ συνεχίζεται καὶ κατὰ τὸ μῆκος τοῦ κάτω μέρους, ὅπου ἐπίσης ὑπάρχει ἡ χρονολογία, τὸ ὄνομα τοῦ συντάκτη καὶ ἡ κλίμακα (3.000 βενετικά βήματα). Ὁ χάρτης παρουσιάζει κάποια ἀπόκλιση ἀπὸ τὸν ὀρθὸ προσανατολισμὸ καὶ ἔχει σχεδιαστεῖ ἔτσι ποὺ κατὰ τὴν ἀνάγνωσή του ὁ βορρᾶς βρίσκεται πρὸς τὸ δεξιὸ καὶ ὄχι στὸ πάνω μέρος, ὅπως συνηθίζεται στοὺς νεώτερους χάρτες. Εἶναι συνταγμένος σὲ ἰταλικὴ γλώσσα διανθισμένη μὲ διαλεκτικὰ βενετικὰ στοιχεῖα καὶ ἐξαιρετικὰ καλλιγραφημένος. Ὁ τίτλος τοῦ ἔργου εἶναι ἐκτενέστατος καὶ ἀποτελεῖ συνοπτικὴ παρουσίαση τοῦ περιεχομένου του. Σὲ ἐλληνικὴ ἀπόδοση ἀναφέρει τὰ ἀκόλουθα:

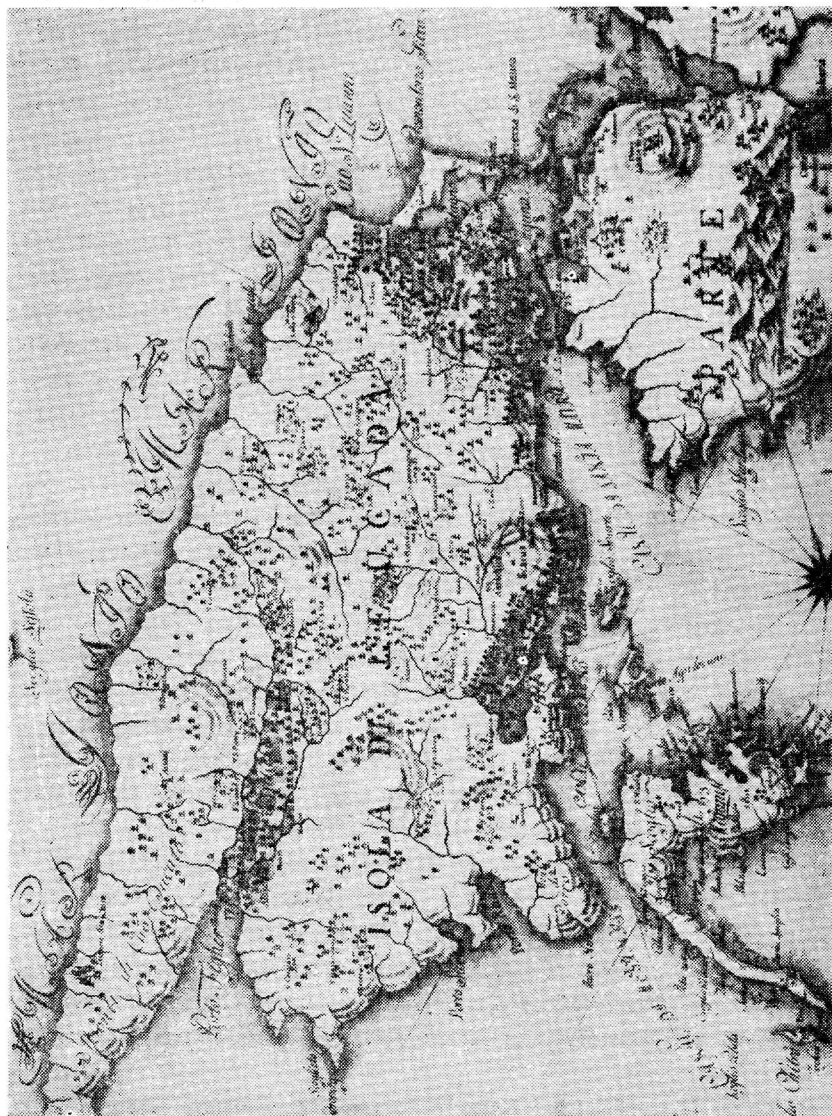
«Τοπογραφία τοῦ νησιοῦ τῆς Λευκάδας καὶ τῶν παρακειμένων στὴν ἴδια νησιδῶν, ὅπως ἐπίσης μέρους τοῦ ἑσπόμερου στὴ Στερεὰ μὲ τὰ παράλια του ἀπὸ τὴν Ἀγία Σοφία στὴ Ζαβέρδα μέχρι τὰ Δέ-

ματα και τὸ Σκαλὶ και ὁμοια τῆς ζώνης τῆς Βόνιτσας και Πρέβεζας, μέρους ἀπὸ τὸ Κομπότι μαζί με τὸ Ἄργος Ἀμφιλοχικόν, καθὼς και τῆς περιοχῆς τῆς Ἄρτας, Ρογῶν και Λούρου με τὰ παράλια τῆς Ἀγραπιδιάς μέχρι τὸ στόμιο τῆς Πρέβεζας και τοῦ ἐσωτερικοῦ ὄλου τοῦ κέλπου ἢ ἀγκαλιᾶς τοῦ Ἀμβρακικοῦ, ὅλων τῶν ἰχθυοτροφείων, ποταμιῶν και πηγῶν, ὅπως και διαφόρων ἀρχαιοτήτων και θέσεων χωριῶν και μοναστηριῶν»¹.

Μὲ φανερὴ σχεδιαστικὴ ἱκανότητα και με ἐκπληκτικὴ ἀκρίβεια ἀποδίδεται ἡ γεωφυσικὴ εἰκόνα τῆς Λευκάδας και τῆς περιοχῆς τοῦ Ἀμβρακικοῦ, ἐνῶ παράλληλα σημειώνονται λεπτομερεῖς στοιχεῖα γιὰ τὴν ἀνθρώπινη ἐγκατάσταση και δραστηριότητα στὸν χῶρο αὐτό. Στὸ ἀριστερὸ μέρος τοῦ χάρτη ἔχει σχεδιασθεῖ τὸ βόρειο ἄκρο τῆς Ἰθάκης και ἡ νησίδα Ἀρκούδι ἀνάμεσα στὴν Ἰθάκη και στὴ Λευκάδα, ποὺ ἐκτείνεται βορειότερα. Στὰ ἀνατολικά τῆς Λευκάδας εἶναι σχεδιασμένα τὰ νησιά Μεγανήσι, Σκορπιὸς και Σπάρτη, καθὼς και τὰ μικρότερα Μαδουρὴ και Χελώνη, και κοντὰ στίς ἀκτὲς τῆς Ἀκαρνανίας τὰ νησιά Κάλαιμος και Καστός. Ἀκολουθεῖ πρὸς τὰ βόρεια τὸ βορειοδυτικὸ τμήμα τοῦ Ξερόμερου και ἡ περιοχὴ τοῦ Ἀμβρακικοῦ (Βόνιτσα, Ἀμφιλοχία - δυτικὸς Βάλτος, Κομπότι, Ἄρτα, Λοῦρος, Πρέβεζα).

Στὸν χάρτη σημειώνονται πλῆθος ἀπὸ τοπωνύμια (νησιά, ἀκρωτήρια, πορθμοί, ὄρμιοι, λιμάνια, λιμνοθάλασσες, ἔλη, ποτάμια, πεδιάδες, κοιλάδες, βουνά, δάση, οἰκισμοί, φρούρια) και τοπογραφικὰ στοιχεῖα (δρύσες, πηγές, ἀλυκές, μύλοι, γέφυρες, ἀποθήκες, ἀρχαιότητες, μόνες, ναοὶ κ.λπ.). Ἐνδειχτικὰ ἀναφέρω ὅτι στὴ Λευκάδα ἀπαντοῦν 128 ἀναγραφές, στὸ Μεγανήσι 57, στὸ τμήμα τῆς Ἀκαρνανίας (Ξερόμερο, Βόνιτσα, Ἀμφιλοχία - δυτικὸς Βάλτος) 160 και στὸ τμήμα τῆς Ἠπείρου (Κομπότι, Ἄρτα, Λοῦρος, Πρέβεζα) 164. Στούς ἀριθμοὺς αὐτοὺς δὲν περιλαμβάνονται τὰ ἀνώνυμα σημεία και σύμβολα. Τὰ τοπωνύμια ἀποδίδονται με τὸν λαϊκὸ τους τύπο και εἶναι φανερὴ ἡ πρόθεσις τοῦ συντάχτη νὰ ἀποδώσει σωστὰ τὴ λαϊκὴ προφορὰ τοῦ ὀνόματος. Πολλὰ τοπωνύμια παρουσιάζουν ξεχωριστὸ ἐνδιαφέρον, ὅπως ἡ ὀνομασία τοῦ δουνου τῆς βορειοδυτικῆς Λευκάδας «Ἀλλά τὴ Ράχη», τῆς τοπο-

1. *Topografia dell'Isola di Leucada e scogli addiacenti alla medema, come pure parte del Xeromero in Terra Ferma col suo litorale da Santa Sofia a Zaverda sino a Demata et a Scali e parimente della linea di Vonizza e Prevesa, parte del Combotti unindosi ad Argo Amfilochio non che del territorio d'Aria, Rogùs e Luro, col litorale di Agrapidià sin la bocca di Prevesa e dell'interno di tutto il golfo o sceno Ambrascio, di tutte le peschiere, fiumi e sorgenti, così di varie antichità e situazioni di ville e monasterij.*

GIROLAMO DELANGES, Topografia dell'isola di Leucada... (Λευτομέρεια), 1757.
Beveria, Μαρτινική Βιβλιοθήκη, ms. it., cl. VI, 492 (=10061).

θεσίας στήν ἀνατολική ἀκτὴ τοῦ νησιοῦ «Μαγειμένη Φοντάνα», τῆς τοποθεσίας «Τουφεκισμένο Δέντρο» στὸ Ξερόμερο κ.ἄ.

Οἱ οἰκισμοὶ παριστάνονται σὰν σύνολα σπιτιῶν, ἐνῶ μὲ ἓνα σταυρὸ σημειώνεται ἡ θέσις τοῦ ναοῦ. Μὲ ποικίλα σχέδια ποὺ ἀποδίδουν τὴν κάτοψή τοὺς παριστάνονται τὰ φρούρια καὶ οἱ ἀκροπόλεις. Συστάδες δέντρων δηλώνουν τὶς δεντροφυτεμένες περιοχὲς καὶ τὰ δάση. Μὲ κάθετες καὶ ὀριζόντιες παράλληλες γραμμὲς δηλώνονται τὰ καλλιεργημένα ἐδάφη. Ἀνάγλυφα σχεδιάζονται τὰ ὑψώματα.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ στοιχεῖα ποὺ σημειώνονται πάνω στὸν χάρτη, ἀριθμοὶ παραπέμπουν στίς 85 σημειώσεις τοῦ ὑπομνήματος ποὺ παρέχουν συμπληρωματικὰ οὐσιαστικὲς πληροφορίες. Λεπτομερῆ στοιχεῖα παρέχονται γιὰ τὰ θαλάσσια περάσματα καὶ τὰ λιμάνια (βάθος νεροῦ, ὑπαρξὴ ὑφάλων, χωρητικότητα λιμανιῶν, προφύλαξη ἀπὸ ἀνέμους, λοιπὴ ἀσφάλεια, δυνατότητα ἀνεφοδιασμοῦ σὲ νερὸ κ.λπ.). Ἰδιαίτερα γίνεταί λόγος γιὰ τὸν ὄρμο τῆς Βασιλικῆς, τὰ Σύδοτα, τὸν Κλιμενὸ (Ἑγκλιμενός), τὸ Δράπανο στὴ Λευκάδα, τὸ ὄρμο Δέματα (Δερματᾶ) στὸ Ξερόμερο, τὰ λιμάνια τοῦ Ἀκτιοῦ, τῆς Βόνιτσας, τῆς Κόπραινας καὶ τὸ Βαθὸ στὸν Ἀμβρακικό. Μεγάλῃ σημασίᾳ δίνεται στίς ἀλυκὲς καὶ στὰ ἰχθυοτροφεῖα, ἀναφέρεται τὸ εἶδος τοῦ ἀλατιοῦ ποὺ παράγεται, καθὼς καὶ τὸ προϊόν τοῦ ἰχθυοτροφείου (γιὰ τὸ ἰχθυοτροφεῖο τῆς Λογαροῦς τονίζεται ὅτι παράγει αὐγοτάραχο).

Πολλὲς καὶ σημαντικὲς πληροφορίες παρέχονται γιὰ τὰ φρούρια τῆς περιοχῆς τόσο τὰ παλιότερα καὶ ἐγκαταλειμμένα ὅσο καὶ τὰ ἐν χρήσει. Ἔτσι συχνὰ περιγράφεται τὸ σχῆμα του, ἡ θέσις καὶ ἡ ποιότητα τοῦ ἐδάφους, τὸ ὕψος τῆς κατασκευῆς, τὸ ὕψος τῶν τειχῶν, ἡ ὑπαρξὴ ἐπάλξεων καὶ πύργων, ὁ βαθμὸς ἀσφάλειας, ἡ ὑπαρξὴ ἀνθρώπινου στοιχείου καὶ πυροβόλων. Ἔτσι παρουσιάζονται τὰ φρούρια τῆς Ἀγίας Μαύρας, τοῦ Ἀγίου Γεωργίου στὴν Ἀκαρνανία, ἰδρυμένα ἀπὸ τὸν Μοροζίνι, ὁ πύργος τοῦ Τεκέ, τὰ φρούρια τῆς Βόνιτσας καὶ τοῦ Ἀμφιλοχικοῦ Ἀργούς, τὸ γειτονικὸ Καστρί, τὸ φρούριό τῆς Ἀρτας καὶ τὸ φρούριό τῆς Πρέβεζας. Γιὰ τὸ φρούριό τοῦ Ἀμφιλοχικοῦ Ἀργούς ἀναφέρεται ὅτι ἔχει ἐξαιρετικὴ κατασκευὴ ἀπὸ μάρμαρα, ὅτι τὰ τείχη του ἔχουν πᾶχος 12 πόδια καὶ περίμετρο 1100 βήματα, ὅτι ἔχει τετραγωνικοὺς πύργους, δύο πύλες, δύο ἐσωτερικὲς ἀκροπόλεις καὶ ὅτι εἶναι ἀκατοίκητο.

Ἐπίσης λεπτομερῆ στοιχεῖα παρέχονται γιὰ τὶς πηγὲς νεροῦ καὶ τὶς θρύσες. Ξεχωριστὰ ἀναφέρεται ἡ «Μεγάλῃ Βρύση», κοντὰ στὴν πόλιν τῆς Λευκάδας, ποὺ ὕδρευε τὴν πόλιν καὶ τὸ φρούριό, καθὼς καὶ τὴν κοιλάδα τῆς Ἀμαξικῆς, καὶ κινοῦσε πολλοὺς νερόμυλους. Τὰ νερά της λέγεται ὅτι προέρχονταν ἀπὸ τὴν πεδιάδα τῆς Καρυᾶς στὴ

ἑσωτερικὸ τοῦ νησιοῦ. Ἡ γέφυρα τῆς Λευκάδας στηριγμένη σὲ 366 τόξα ἦταν τὸ ὑδραγωγεῖο ποὺ φτιάχτηκε τὴν ἐποχὴ τοῦ σουλτάνου Βαγιαζήτ τοῦ Β' τὸν 16ο αἰώνα γιὰ τὴν ὑδρευση τοῦ φρουρίου τῆς Ἀγίας Μαύρας. Ἀκόμη ἀναφέρονται τὰ ἀρδευτικὰ ἔργα ποὺ εἶχαν προγραμματίσει οἱ Τούρκοι στὴν πεδιάδα τῆς Ζαβέρδας μὲ τὴν ἀξιοποίηση τῶν πηγῶν τοῦ Βέρδα (Παραδείσι) καὶ Κόρμπι Κουρούπι, ποὺ μαζί τῆς ἐνώνονταν οἱ μικρότερες Σαλθίνα καὶ τῆς Κυρᾶς ἢ Βρύση. Δὲν παραλείπονται πληροφορίες γιὰ τὴ λίμνη τῆς Βουλκαριάς, τὸ ποτάμι τῆς Κόπραινας, τὸν Ἀραχθὸ καὶ τὸν Λοῦρο. Γιὰ τὰ δάση ποὺ εἶναι ξυλεύσιμα, ὅπως τὸν Κλιμενὸ στὴ Λευκάδα, τὸ δάσος τοῦ Ἀλευρᾶ στὸ Ξερόμερο καὶ τὸ δάσος τοῦ Παπᾶ στὴν περιοχὴ τῆς Νικῶπολης, ἀναφέρεται ἡ ποιότητα τοῦ ξύλου καὶ οἱ δυνατότητες γιὰ τὴ χρησιμοποίησή του. Μέσα σὲ ὅλες αὐτὲς τίς πληροφορίες ὑπάρχουν στοιχεῖα γιὰ τὴν ἀσφάλεια τοῦ ναυτιλόμενου ἢ τοῦ ταξιδιώτη τῆς στεριάς. Ἔτσι τονίζεται ὅτι τὸ εὐφορο καὶ πλούσιο σὲ νερὰ Μεγαλήσι συχνάζεται ἀπὸ πειρατὲς ἢ ὅτι ἡ γέφυρα στὴ διώρυγα τῆς Βουλκαριάς εἶναι ἐπικίνδυνο πέρασμα ἐπειδὴ ὑπάρχουν ληστὲς ποὺ κρύβονται στὰ γειτονικὰ ἀρχαῖα ἐρείπια.

Σημαντικὸς λόγος γίνεται καὶ γιὰ τίς ἀρχαιότητες ποὺ ὑπάρχουν στὶς περιοχὲς ποὺ ἔχουν χαρτογραφηθεῖ. Συγκεκριμένα ἀναφέρονται τὰ τεῖχη τῆς ἀρχαίας Λευκάδας, τὰ ἐρείπια φρουρίου στὸ ἀκρωτήριο Δουκάτο, ἐρείπια στὴ Βασιλικὴ καὶ στὴν περιοχὴ τοῦ βουνοῦ Σκάροι στὴ Λευκάδα, τὸ φρούριο τῆς Κεκροπούλας κοντὰ στὴ λίμνη τῆς Βουλκαριάς, τὰ ἐρείπια τῶν ἀρχαίων πόλεων τοῦ Ἀνακτορίου, τοῦ Ἀκτιοῦ, τῆς Ἐπισκοπῆς, τῆς Ὀλπης στὸ Μακρυνόρος, τοῦ Φιδόκαστρου στὴ λιμνοθάλασσα τοῦ Πλατικωμένου καὶ τέλος τῆς ἀκρόπολης τῶν Ρωγῶν καὶ τῆς Νικόπολης. Οἱ σχετικὲς πληροφορίες παρουσιάζουν ξεχωριστὸ ἐνδιαφέρον γιὰτὶ μαρτυροῦν τίς ἀρχαιολογικὲς γνώσεις τῆς ἐποχῆς, ἀλλὰ καὶ ἀναφέρουν στοιχεῖα γιὰ ἀρχαιότητες ποὺ καταστράφηκαν ἀργότερα. Ἔτσι ἀξιολογοῦνται τὰ τεῖχη τῆς Λευκάδας καὶ ἀναφέρεται ἡ ὑπαρξὴ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνα μὲ μωσαϊκὰ, καθὼς ἐπίσης μαρτυρεῖται ἡ ὑπαρξὴ ἀρχαίων ἐρειπίων στὴν περιοχὴ τοῦ Ἐγκλιμενοῦ κοντὰ στὸ βουνὸ Σκάροι, ὅπου οἱ ἀνασκαφὲς τοῦ Dörpfeld ἔφεραν στὸ φῶς νέα εὐρήματα. Στὴ Βουλκαριὰ καὶ στὸ Πλατικωμένο σημειώνεται ἡ ὑπαρξὴ βυθισμένου οἰκισμοῦ. Ἀναφέρονται τὰ νεώτερα ὀνόματα τοῦ Ἀνακτορίου «Δρακοσπαθιά» καὶ «Κερασιές». Σημειώνεται ἡ θέση ἐρειπωμένων οἰκισμῶν στὸ ἀκρωτήριο Νησί στὶς νότιες ἀκτὲς τοῦ Ἀμβρακικοῦ καὶ στὴ θόρεια ἀκτὴ τῆς εἰσόδου τοῦ ὅρμου τοῦ Καρθασαρᾶ. Βέβαια ὁρισμένες ἀπὸ τίς πληροφορίες αὐτὲς παραδίδονται κάπως ἀλλοιωμένες, ἀνάμικτες μὲ στοι-

χεῖα πού προέρχονται ἀπὸ θρύλους. Ἀναφέρω χαρακτηριστικὰ τὴν περίπτωση μινεῖας παλίου σχολείου στὸ νησί Κάλαμος, στὴ θέση Δασκαλειό, καὶ στὴ νησίδα Κέφαλος στὸν Ἀμβρακικό. Καὶ στὰ δύο μέρη λέγεται ὅτι ὑπῆρχαν τὰ ἐρείπια μεγάλου χτίσματος πού κάποτε ἦταν σχολεῖο. Ἡ φήμη αὐτὴ ἦταν κοινὴ γιὰ πολλὰ μικρονήσια καὶ δφειλόταν στὴν παρανόηση ἀπὸ τοὺς Ἑλληνας τῆς ἰταλικῆς λέξης *scoglio*, πού χρησιμοποιοῦσαν οἱ ναυτικοὶ καὶ πού σημαίνει «σκόπελος», «νησάκι».

Ἡ σύνταξη τοῦ τοπογραφικοῦ αὐτοῦ χάρτη φανερώνει τὸ μέγεθος τῆς εὐαισθησίας πού εἶχαν οἱ Βενετοὶ γιὰ τὴν περιοχὴ αὐτὴ τοῦ Ἰονίου. Πρόκειται γιὰ μία ζώνη μεθοριακῆ, ὅπου ἐδάφη βενετικά περιβάλλονταν ἀπὸ τὰ ἐδάφη τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας. Στούς Βενετούς ἀνήκει οὐσιαστικά ἀπὸ τὸ 1684 ἡ Λευκάδα καὶ ἡ Βόνιτσα καὶ ἀπὸ τὸ 1718 ὀριστικά ἡ Πρέβεζα (συνθήκη Πασσάροβιτς). Οἱ ἄλλες περιοχὲς στὴν Ἀκαρνανία καὶ στὴν Ἠπειρο κατέχονται ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Ὅπωςδήποτε εἶναι μία περιοχὴ μὲ εὐφορα ἐδάφη καὶ ἄλλες πλουτοπαραγωγικὲς πηγές, ὅπως οἱ ἀλυκὲς καὶ τὰ ἰχθυοτροφεῖα, πού γι' αὐτὲς οἱ Βενετοὶ ἔδειχναν πάντα ὑψηλὸ ἐνδιαφέρον, ἀφοῦ ἀπὸ τέτοιες πηγὲς δῆλκε ὁ πλοῦτος καὶ ἡ δύναμη τῆς Βενετίας.

Φυσικά μὲ τὸ πλῆθος τῶν στοιχείων καὶ τῶν πληροφοριῶν πού παρέχει ὁ τοπογραφικὸς αὐτὸς χάρτης τῆς Λευκάδας καὶ τοῦ Ἀμβρακικοῦ ἀποτελεῖ σπουδαιότατη πηγὴ γιὰ τὴ μελέτη τῆς ἱστορικῆς γεωγραφίας τῆς περιοχῆς καὶ ἡ δημοσίευσή του θὰ διαφωτίσει πολλὰ σχετικὰ ζητήματα, συμβάλλοντας σημαντικὰ στὴν προαγωγὴ τῶν γνώσεών μας γιὰ τὸ τμῆμα αὐτὸ τοῦ χώρου τοῦ Ἰονίου.